

LIETUVOS TRŪKUMŲ ANALIZĖS ATASKAITA

The content of this presentation represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.

Co-funded by
the European Union

Partneriai

HASKOLI ISLANDS - Islandija | www.hi.is (Koordinatorius)

STIMMULI FOR SOCIAL CHANGE – Graikija | www.stimmuli.eu

XWHY – Lietuva | www.xhy.lt

VIVES – Belgija | www.vives.be

KMOP – Graikija | www.kmop.gr

Autorius

Greta Augilienė, XWHY, Lietuva

Turinys

1. Būsimų gerovės sistemų kūrimas – Socialinės inovacijos gerovės srityje (švietimas)	4
1.1 Įžanga ir kontekstas	4
1.2 Ekosistema	5
1.3 Spragos	6
1.4 Iššūkiai	7
2. Geroji aukštojo mokslo praktika – kova su socialine atskirtimi naudojantis interneto prieiga	9
2.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas	9
2.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos	10
2.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai	11
3. Geroji patirtis viešajame sektoriuje – bendradarbiaujantys taikomųjų mokslų universitetai	12
3.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas	12
3.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos	13
3.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai	13
4. Geroji ne pelno/socialinio pelno praktika – „Orūs namai“ kaip socialinė inovacija	13
4.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas	14
4.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos	15

Co-funded by
the European Union

4.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai	15
5. Apibendrintas tikslinės grupės interviu	17
5.1 Duomenys	17
5.2 Pagrindinės išvados	17
5.2.1 Ką reiškia socialinės inovacijos ir verslumas	17
5.2.2 Nustatyti sėkmės veiksniai	17
5.2.3 Nustatytos kliūtys	18
5.2.4 Socialinėms inovacijoms ir (arba) verslumui reikalingi įgūdžiai ir kompetencijos	18
5.3 Baigiamosios pastabos	18
6. Literatūros sąrašas	19

Co-funded by
the European Union

1. Būsimų gerovės sistemų kūrimas – Socialinės inovacijos gerovės srityje (švietimas)

1.1 Įžanga ir kontekstas

Lietuvoje egzistuoja du socialinės įmonės apibrėžimai – sektorinis, kurį apibrėžia nacionaliniai įstatymai, ir organizacinis, kurį apibrėžia nacionalinės strategijos / programos. Jos samprata yra politiškai ir teisiškai pripažinta, nors turi tam tikrą siaurą supratimą (darbo integracija) – silpną savęs pripažinimą. Socialinės įmonės reglamentuojamos įstatymu IX-2251/2004 ir suvokiamos tik kaip WISE, per kurias socialinės įmonės institucionalizuojamos. WISE egzistuoja išteklių derinys, kuriame didelę dalį sudaro viešasis finansavimas, daugiausia grindžiamas subsidijomis, skirtomis socialiai remtinų darbuotojų įdarbinimui. Socialinės įmonės statusą galėjo gauti tik organizacijos, veikiančios socialiai remtinų asmenų integracijos į darbą srityje.

Ne pelno siekiančias socialines įmones dažniausiai kasmet finansuoja valstybė ir savivaldybės, siekdamas organizuoti viešųjų paslaugų teikimą konkrečioms visuomenės grupėms. Didžiausias finansavimo dalis paskirstoma per projektų konkursus pagal konkrečias metines programas. Lietuvos viešųjų pirkimų sistema sudaro palankias sąlygas socialinėms įmonėms. Pagrindinė kliūtis, trukdanti socialinėms įmonėms plėtoti socialinių paslaugų rinką, yra ta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos yra linkusios sistemingai pirkti socialines paslaugas iš dotacijų arba pasikliauti valstybės ar savivaldybių paslaugų teikėjais.

Nuo 2017 m. priimtos Socialinių įmonių projektų gairės, o nuo 2015 m. – Socialinio verslo koncepcija. Socialinei įmonei pradėti skiriamos paramos subsidijos ir dotacijos iš privačių suinteresuotųjų subjektų, fondų, antrojo lygio organizacijų (be apribojimų), Europos fondų ir valdžios institucijų (su apribojimais), kurios vis dar teikia pirmenybę pačios teikti didžiąją dalį socialinių paslaugų. Be to, socialinės įmonės galėtų gauti specialių mokestinių lengvatų, o inkubatoriai ir verslo inovacijų centrai - privačią ir viešąją paramą (be apribojimų).

2016-2017 m. laikotarpiu Lietuva buvo viena iš mažesnių Europos šalių, kuri išsiskyrė palyginti dideliu socialinių įmonių skaičiumi. Tuo metu Lietuvoje veikė beveik 3500 (3476) socialinių įmonių, o tai nebuvo taip jau blogai tokiai mažai šaliai kaip Lietuva. Priešingai, Europos šalyse, kurios buvo didesnės gyventojų skaičiumi ar dydžiu, pavyzdžiui, Kroatijoje, Airijoje, Danijoje, Suomijoje, Norvegijoje, Austrijoje, Serbijoje, Graikijoje, Čekijoje ar net Turkijoje, socialinių įmonių skaičius buvo gerokai mažesnis, todėl Lietuvai sekėsi gana gerai. Tuo tarpu pagal socialinių įmonių skaičių, tenkantį milijonui gyventojų, Lietuva buvo šešta tarp 35 Europos šalių, o daugiau socialinių įmonių buvo tik Prancūzijoje, Belgijoje, Vengrijoje, Italijoje ir Liuksemburge.

PAGRINDINĖ STATISTIKA

			Įk ur ta	Fr a g m e n t iš k as	K ur ia m a	N ė r a
Socialinių įmonių skaičius (metai)	3,476 socialinės įmonės (2016-2017)	Socialinių įmonių teisinė sistema		x		
Darbuotojų skaičius socialinėse įmonėse (metai)	Nėra duomenų	Viešosiomis lėšomis finansuojamos priemonės socialinėms įmonėms	x			
Socialinių įmonių augimas (metais)	Nėra duomenų	Mokymas ir švietimas	x			
		Socialinių įmonių tinklų egzistavimas	x			

1.2 Ekosistema

Įmonės ir organizacijos, kuriančios socialines inovacijas įvairiose srityse (įskaitant gerovę), veikia pagal tą pačią teisinę ir reguliavimo sistemą kaip ir kitų rūšių inovacijos. Kalbant apie institucijas, atsakingas už paramą inovacijoms ir jų plėtrą Lietuvoje, 2022 m. įvyko vyriausybinių agentūrų racionalizacija. Sujungus Lietuvos verslo paramos agentūrą, verslumo ir eksporto plėtros agentūrą „Versli Lietuva“ ir tam tikras Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros funkcijas, buvo įsteigta nauja Inovacijų agentūra. Inovacijų agentūra yra atsakinga už Lietuvos inovacijų ekosistemos plėtrą ir inovacijų skatinimą visuose verslo plėtros etapuose. Pažymėtina, kad funkcijų, kurios buvo išskaidytos per kelias institucijas, centralizavimas yra žingsnis į priekį sprendžiant vieną iš aktualių socialinių inovacijų iššūkių – fragmentišką socialinio verslo ir inovacijų ekosistemą. Be ekosistemoje dalyvaujančių viešojo sektoriaus suinteresuotųjų subjektų, egzistuoja klasteriai, asociacijos ir įvairūs tinklai, skirti būtent socialiniam verslui ir socialinėms inovacijoms.

Co-funded by
the European Union

Veiklos sritys	Veikėjai
Vyriausybės departamentai ir (arba) institucijos	Lietuvos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Inovacijų agentūra
Institucijos, rengiančios ir įgyvendinančios socialines inovacijas gerovės srityje; Institucijos, rengiančios ir įgyvendinančios teises, fiskalines ir reguliavimo sistemas	Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, Lietuvos Respublikos Vyriausybė, Lietuvos Respublikos Seimas, Inovacijų agentūra, Lietuvos inovacijų centras
Institucijos ir iniciatyvos, skatinančios socialinių įmonių švietimą ir mokymą; Subjektai, stebintys socialinių įmonių plėtrą ir vertinantys jų poreikius ir galimybes	Inovacijų agentūra, Socialinio verslo platforma (https://socialinisverslas.lt), Socialinio verslo platforma (https://socialinisverslas.verslilietuva.lt), „Gerinorai.lt“
Inkubatoriai	Socialinių pokyčių inkubatorius „Domus Solis“, Inovacijų biuras („Inovacijų biuras“)
Mokymosi ir mainų platformų fasilitatoriai	Socialinio verslo platforma (https://socialinisverslas.verslilietuva.lt/)
Socialinių įmonių tinklų, asociacijų ir paktų organizatoriai, kurie užsiima propagavimu, abipusiu mokymusi ir bendrų veiksmų palengvinimu	Lietuvos socialinių inovacijų klasteris, Socialinių inovacijų institutas, Lietuvos inovacijų centras, Lietuvos socialinių įmonių asociacija, NVO Avilyš, Mokslo ir technologijų parkai
Finansiniai tarpininkai (socialinio poveikio investuotojai ar fondai, filantropiniai investuotojai ar fondai, sutelktinio finansavimo platformos ir t.t.), skirti socialinėms įmonėms ir paramos infrastruktūrai	Europos socialinio fondo agentūra (ESFA), INVEGA, Centrinė projektų valdymo agentūra (CPVA)

1.3 Spragos

Kalbant apie socialines inovacijas Lietuvoje, pagrindines spragas galima suskirstyti į tris pagrindines grupes, esančias trijuose skirtinguose lygmenyse – viešojo sektoriaus, ne pelno sektoriaus ir švietimo.

Co-funded by
the European Union

Viešajame sektoriuje?

Socialinėms inovacijoms ir toliau skiriama mažai dėmesio. Nei Lietuvos inovacijų plėtros 2014-2020 m. programos tikslai, nei atskiri

Ne pelno siekiančiame ir (arba) socialiniame sektoriuje?

Didžiausias iššūkis socialiniu inovaciu startuoliams - turėti stipria

Švietime?

Dažnai neaišku, kas yra socialinės inovacijos ir kuo jos skiriasi nuo socialinio verslo. Nors vis daugiau universitetų dėstytojų ir praktikų įtraukia socialines inovacijas į savo kursus, vis dar trūksta žinių apie

1.4 Iššūkiai

Švietimo apie socialines inovacijas iššūkiai daugiausia susiję su inovacijų diegimui būtinų įgūdžių mokymu – kūrybiškumo, bendradarbiavimo, socialinio verslo kūrimo ir (arba) verslumo įgūdžių ir kt. Kompetencijų trūkumas būdingas įvairaus lygio specialistams ir organizacijoms. Kalbant apie studentus, iššūkiai susiję su tokio mokymo įtraukimu į mokymo programas ir galimybių eksperimentuoti su savo idėjomis suteikimu. Specialistai gali susidurti su sunkumais keičiant tradicinius darbo metodus ir siekiant gauti prieigą prie naujų įgūdžių mokymosi programų. Socialinėms organizacijoms ir įmonėms taip pat reikia mokymų, konsultacijų dėl verslo kūrimo ir didinimo, partnerystės su privačiomis ir viešosiomis įstaigomis ir pan. Kai kurioms verslo veikloms gali trukdyti suskaidyta ekosistema (visų pirma, padėtis pagerėjo centralizavus tam tikras įvairių viešųjų įstaigų funkcijas ir įsteigus Inovacijų agentūrą).

Co-funded by
the European Union

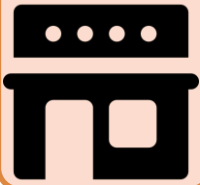
Aukštojo mokslo studentams (socialiai orientuotų disciplinų)

Naujovių, kūrybiškumo ir verslumo kompetencijų, ugdomų pagal mokymo programas, trūkumas.
Galimybės eksperimentuoti su savo idėjomis ir kurti naujoves

Gerovės srityje dirbantiems specialistams

Naujovių diegimo įgūdžių ir informuotumo apie įvairius verslo modelius trūkumas.
Tradicinių darbo metodų keitimas

Socialinėms organizacijoms ir įmonėms (viešosioms, pelno nesiekiančioms, socialinio pelno siekiančioms)

Suskaidyta ekosistema.
Mokymų, informacijos, konsultacijų ir paramos šiose srityse trūkumas:
Žmogiškieji ištekliai ir finansai, reikalingi inovacijoms inicijuoti ir plėsti;
Su gyvybingo ir tvaraus verslo modelio kūrimu susijusi rizika;
Bendradarbiavimas su įvairiomis inovacijų ekosistemos suinteresuotosiomis šalimis;
Patirtis kuriant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę

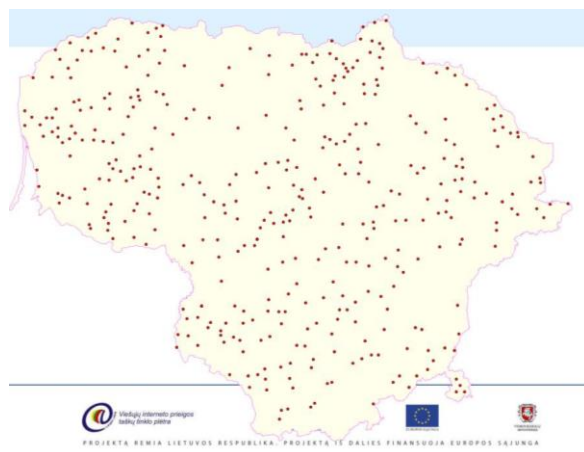

Co-funded by
the European Union

2. Geroji aukštojo mokslo praktika – kova su socialine atskirtimi naudojantis internetu prieiga

Šaltinis: <https://www.slideserve.com/fritz/projektas-vie-j-interneto-prieigos-ta-k-tinklo-pl-tra>

Pagrindinės išvados

- Viešųjų interneto prieigos taškų steigimo projektas Lietuvos ir tarptautiniu mastu buvo pripažintas pavyzdine centrinės ir regioninės valdžios bendradarbiavimo su privačiu ir akademiniumi sektoriumi iniciatyva.
- Įgyvendinus projektą interneto vartotojų skaičius kaimo vietovėse išaugo daugiau nei 15 kartų.
- Lietuva turi vieną didžiausių centralizuotai valdomų viešųjų interneto prieigos taškų tinklų Rytų ir Vidurio Europoje, tolygiai išsidėsčiusių visoje šalies teritorijoje.

2.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas

Projekto „Viešųjų interneto prieigos taškų tinklo plėtra“ tikslas – skatinti naudojimąsi internetu Lietuvoje, taip keliant gyventojų gyvenimo lygį ir padedant mažinti socialinę atskirtį Lietuvoje.

Šio projekto tikslinės grupės – įvairios visuomenės grupės, ypač tos, kurioms gresia skaitmeninė atskirtis, pavyzdžiui, gyvenančios kaimo vietovėse, kuriose žmonėms neapsimoka įrengti ir plėtoti interneto infrastruktūrą. Tai taip pat apima asmenis, kurie susiduria su socialine atskirtimi, arba skurdžiai gyvenančius asmenis, kurie negali sau leisti naudotis interneto paslaugomis. Šios tikslinės grupės taip pat yra pagrindiniai projekto naudos gavėjai.

Co-funded by
the European Union

Pagrindinė šios iniciatyvos iniciatorė – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Ministerijos užsakymu projektą įgyvendino aljansas „Langas į ateitį“, kurį sudarė įvairias banko paslaugas teikiančios įmonės, mobiliojo ryšio ir informacinių technologijų bendrovės. Įgyvendinančios institucijos bendradarbiavo su Vidaus reikalų ministerija, taip pat su kitomis privačiojo ir viešojo sektoriaus suinteresuotomis šalimis.

Siekdama skatinti socialines inovacijas regionuose, Ministerija informavo visuomenę apie savivaldybių teikiamą socialinę paramą gyventojams, priemones, kurių imtasi skurdui ir socialinei atskirčiai įveikti, skatino gyventojus, vietos bendruomenes ir pilietines organizacijas įsitraukti į visuomeninę socialinės atskirties ir skurdo mažinimo praktiką ir taip padaryti šią praktiką veiksmingesnę. Ministerija taip pat skatino valdžios institucijų ir savivaldybių dialogą kovojant su skurdu ir socialine atskirtimi, sudarė sąlygas priimti veiksmingiausias socialinės politikos sprendimus. Be to, Ministerija ėmėsi iniciatyvos sukurti informacijos sklaidos tinklą tarp Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, savivaldybių, nevyriausybinių organizacijų ir vietos bendruomenių.

Tikėtasi, kad įgyvendinus šią iniciatyvą Lietuvos socialinės apsaugos sistemoje sumažės finansinės paramos poreikis, nes sunkiai besiverčiantys ar skurstantys žmonės turės geresnes galimybes naudotis interneto paslaugomis.

2.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos

Pagrindiniai projekto rezultatai:

- Apie 70 000 žmonių, įskaitant riboto judumo asmenis, kuriems buvo surengti specialūs mokymai, pritaikyti jų poreikiams ir galimybėms, buvo apmokyti kompiuterinio raštingumo;
- Kaimo vietovėse, kuriose yra prasta telekomunikacijų infrastruktūra, įsteigta 300 viešųjų interneto prieigos taškų, teikiančių nemokamą prieigą prie interneto;
- Įdiegtas vieningas Lietuvos viešųjų interneto prieigos taškų tinklas, jungiantis daugiau kaip 800 interneto prieigos taškų ir vietų, kuriose gyventojams teikiamos nemokamos interneto paslaugos.

Anot „Langas į ateitį“ direktoriaus:

„Šiandien viešasis interneto prieigos taškas Lietuvoje tapo ne tik nemokamo interneto ryšio vieta, bet ir vietos bendruomenės susitikimų vieta, savišvietos centru, įstaiga, kurioje galima naudotis elektroninėmis paslaugomis ir rasti reikiamą informaciją. Iš tiesų pasiekėme tikslą, kad interneto prieigos taškas taptų vienu iš būdų įveikti socialinę atskirtį ir geografinę kliūtis.“

Tokiomis iniciatyvomis siūloma, kad socialinė atskirtis ir geografinės kliūtys galėtų būti sprendžiamos net ir tiesiogiai jų nesprenžiant. Galbūt tai galėtų būti sprendimas, kaip būtų galima patobulinti gerovės sistemą?

Co-funded by
the European Union

2.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai

Tokios socialinės inovacijos, kaip interneto prieigos taškų diegimas, ne tik padeda įveikti socialinę atskirtį ir geografines kliūtis, bet kartu padeda pagerinti sunkiai besiverčiančių ar skurstančių žmonių gyvenimo kokybę. Pagerėjimas, pasiektas įdiegus tai, kas prieinama kai kuriems, bet ne visiems žmonėms, skatina gerovės sektorių ir mažina finansinės paramos poreikį.

3. Geroji patirtis viešajame sektoriuje – bendradarbiaujantys taikomųjų mokslų universitetai

Šaltinis: Dovilė Vainorė (https://www.linkedin.com/pulse/socialini%C5%B3-lyderi%C5%B3-pusry%C4%8Diuose-apie-inovacij%C5%B3-visum%C4%85-ir-kriukelyte/?trk=read_related_article-card_title)

Pagrindinės išvados

- Praktinių žinių būtų galima įgyti ne tik mokantis iš patirties, bendradarbiaujant su dėstytojais, bet dar svarbiau – bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis ir verslo atstovais, kurie galėtų suteikti studentams ne tik praktinės patirties, bet net ir būsimų darbo vietų.
- Kai verslumo ir kūrybiškumo gebėjimų ugdymas horizontaliai integruojamas į visą ugdymo procesą, mokiniai yra geriau pasirengę, paruošti ir, svarbiausia, skatinami pradėti diegti socialines inovacijas.

3.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas

Šia gerąja patirtimi bandoma atkreipti dėmesį į įtraukias akademinės darbotvarkės ir besiformuojančius organizacinius darinius mokslo ir aukštojo mokslo institucijose, skatinančius jaunimo kūrybiškumą ir verslumą. Šios iniciatyvos apima kūrybiškumo stovyklas, verslumo akademijas ir socialinio verslo idėjų generavimo renginius, kuriuose studentai sprendžia realius realiųjų organizacijų pateiktus atvejus ir iššūkius.

Pavyzdžiui, vienas iš naujausių Vilniaus kolegijos darbų – studentai gavo galimybę suburti studentų komandas, kurių buvo paprašyti išanalizuoti karantino laikotarpiu sustabdytų Vilniaus viešbučių patalpų alternatyvą. Jų išvados buvo pateiktos Vilniaus miesto turizmo ir verslo plėtros agentūrai „GO Vilnius“.

Co-funded by
the European Union

Visai kitoks požiūris praktikuojamas Socialinių mokslų kolegijos. Čia bendruomenė inicijuoja judėjimus, erdves ir formatus – tokius kaip „WeCreators“ ir „VibeLift“ – kurie parodo bendrakūrybos potencialą, gimstančias inovatyvias idėjas ir įgyvendinamus konkrečius praktinius sprendimus.

Pasirinktos praktikos daugiausia skirtos įvairių socialinių ir ekonominių sluoksnių studentams, kurie taip pat būna pagrindiniai šios praktikos naudos gavėjai. Už šios gerosios praktikos įgyvendinimą pagrindinė atsakomybė tenka aukštosioms mokykloms, šiuo atveju Vilniaus kolegijai ir Socialinių mokslų kolegijai, o tokioms suinteresuotosioms šalims kaip NVO ir verslo atstovai tenka antraeilis vaidmuo.

3.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos

Tokią praktiką, kaip aprašyta pirmiau, būtų galima taikyti ir kitur panašiose švietimo įstaigose, kur mokiniai siekia mokytis ir įgyti praktinių žinių. Svarbu įtraukti studentus į praktines ir realaus gyvenimo situacijas, kai kurios aukštosios mokyklos tai jau praktikuoja, kaip apie jaunimo verslumo ugdymo ypatumus ir socialinių inovacijų integravimo į ugdymą prasmę dalijosi vienas iš Vilniaus kolegijos atstovų:

„Mes ugdome verslumą ir kūrybiškumą įtraukdami studentus į praktines, realias situacijas realiose organizacijose, o reikalavimai laukiamiems sprendimams – tvarumas, ilgaamžiškumas, inovacijos – atitinka socialinio verslumo ir socialiai atsakingo verslo principus.“

Socialinių inovacijų integravimas gali atrodyti kaip iššūkis, tačiau pirmiau pateikti pavyzdžiai parodė, kad socialinės inovacijos gali būti lengvai integruotos į aukštųjų mokyklų studijų programas.

3.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai

Įgiję teorinių ir praktinių žinių, studentai nebijo imtis iniciatyvos ir kurti socialinį verslą.

Nustatyta, kad bendra kūryba, kurioje dalyvauja studentai ir dėstytojai (naujų verslo idėjų kūrimas, vystymas ir steigimas), yra įdomi ir prasminga ne tik dėstytojams, bet ir studentams.

4. Geroji ne pelno/socialinio pelno praktika – „Orūs namai“ kaip socialinė inovacija

Šaltinis: <https://orusnamai.lt>

Pagrindinės išvados

- Senjorų namams yra alternatyva. Šią alternatyvą galima pavadinti savarankiško gyvenimo namais, kuriuose niekas nereguliuoja senjorų gyvenimo, bet visada yra kas nors, kas gali padėti, kai tik pagalbos prireikia.
- Norėdamas oriai gyventi vėlesniais gyvenimo etapais, senjoras turi daug įvairių galimybių, kurios gali užtikrinti jam geresnę gyvenimo kokybę, o po to ir mažiau su stresu susijusių darbų. Viena iš daugelio iš jų yra apsikeitimas butais, kai senjoro butas yra išnuomojamas, o senjoras gali gyventi tokiuose savarankiško gyvenimo namuose nemokamai ir jam nereikia rūpintis su butu susijusiais komunaliniais mokesčiais, nuoma ar kitomis išlaidomis. Be to, namai išlieka pagyvenusio asmens nuosavybe ir jis turi galimybę grįžti į savo senuosius namus, jei tik panorės.

4.1 Įžanga, iššūkiai ir kontekstas

Beveik pusė Lietuvos senjorų gyvena vieni savo namuose. Jie didžiąją dalį savo pajamų, ypač šildymo sezono metu, išleidžia neekonomiškai ir nepritaikytam pagyvenusių žmonių būstui. Socialinio projekto „Orūs namai“ tikslas – suteikti skurdžiai gyvenantiems vienišiams senjorams fiziškai, psichologiškai ir finansiškai orumo nežeminančias senatvės paslaugas, padedant jiems įsikurti savitarpio pagalbos namuose. „Orūs namai“ yra socialinė įmonė, siekianti sudaryti sąlygas senjorams saugiai, patogiai, ekonomiškai ir bendruomeniškai gyventi jų poreikiams pritaikytuose senjorų daugiabučiuose.

Eksperimentinis senjorų daugiabutis Vilniuje duris atvėrė 2018 m. rudenį. Po jo sėkmės ir matant paklausą, šiuo metu plėtojamas antrasis senjorų daugiabutis Krokialaukyje, Alytaus rajone. Kai jis bus baigtas statyti, jame senjorai, neturintys savo būsto arba nebegalintys jame oriai ir saugiai gyventi, bus kviečiami persikelti į jaukius ir patogius butus, už kuriuos mokės patys arba nuomosis nuosavus butus.

Pagrindiniai šio socialinio projekto naudos gavėjai yra senjorai. Ši iniciatyva padeda taupyti mokesčių mokėtojų pinigus, o tai galima laikyti teigiamu indėliu į Lietuvos gerovės sistemą. Kadangi ši sistema

bus vis labiau „apkrauta“, nes senjorų skaičius Lietuvoje auga, o 2040 m. senjorai sudarys trečdalį gyventojų, tokią praktiką kaip ši galima laikyti labai aktualia.

Kalbant apie socialines inovacijas, „Orūs namai“ yra nauja idėja Lietuvoje, sprendžianti opią problemą socialinę pagyvenusių žmonių problemą. Socialinių inovacijų požiūriu „Orūs namai“ iniciatyva apima ne tik naują modelį, peržengiantį tradicinės atsakomybės ribas ir įtraukiantį pačius piliečius į socialinių iššūkių sprendimą, bet ir pasitikėjimo bei tolerancijos rizikai kultūros kūrimą.

4.2 Siūlomi sprendimai ir rekomendacijos

Pagrindinius socialinio projekto „Orūs namai“ pasiekimus galima apibendrinti trimis pagrindinėmis pamokomis, kurias būtų galima išmokti ir pritaikyti kitur:

- Savarankiško gyvenimo namai yra ne tik pigesnis ir saugesnis gyvenimo būdas, bet taip pat padeda spręsti vienvėsnės problemą, kuri vis dažniau pasitaiko tarp vyresnio amžiaus žmonių;
- Savarankiško gyvenimo namai yra namai, bet ne institucija. Yra grupė senjorų, kurie bijo atsidurti senelių namuose dėl visuomenėje egzistuojančių stereotipų apie senelių namus arba dėl gyvenimo būdo, kuris praktikuojamas senelių namuose. Kai kurie senjorai nori būti kuo savarankiškesni, ir tokia alternatyva galėtų būti namai, kurių jie ieško;
- Tokia veikla, kaip pirmiau aprašyta, padeda šalinti skurdo ir vienvėsnės priežastis, o ne kovoti su skurdo ir vienvėsnės pasekmėmis.

Svarbu dalytis šia iniciatyva ne tik kaip gerąja praktika, bet ir skleisti informaciją apie poveikį, kurį galima pasiekti įgyvendinant tokią praktiką kaip savarankiško gyvenimo namai. Tai vienas iš būdų, kaip gerovės sektorius galėtų veikti geriau ir savarankiškiau. Reikia individualios iniciatyvos, kaip parodė šis atvejis.

Sėkmingai įgyvendinti šią iniciatyvą padėjo gautas finansavimas. Todėl manome, kad aiškus ir suprantamas verslo planas ir biudžeto sudarymas padėtų būsimai mokymo programai. Be to, labai svarbios buvo ir iniciatyvą pradėjusio asmens charakterio savybės. Manome, kad mokymo programoje būtų svarbu sutelkti dėmesį į asmens stiprybių atskleidimą, jo profilio nustatymą, galbūt į tai, kur jis geriausiai galėtų įgyvendinti vieną ar kitą norimą iniciatyvą. Iniciatyvos sėkmei taip pat buvo svarbi teisinė bazė, kad ji netrukdytų įgyvendinti projektą. Manome, kad į mokymo programą svarbu įtraukti aiškų teisinio reguliavimo modelį, kuris būtų suprantamas ir aiškus, žinoma, kiekvienoje šalyje jis bus skirtingas, tačiau būtų svarbu pabrėžti pagrindinius dalykus, kurie padėtų sėkmingai įgyvendinti projektus. Galiausiai svarbu nepamiršti suinteresuotųjų šalių ir jų analizės, kuri padėtų plėtoti gerovės sektorių.

4.3 Baigiamosios pastabos – išmoktos pamokos, įkvėpimas būsimai mokymo programai

Co-funded by
the European Union

Kaip rodo geroji patirtis, nuomos pajamos gali visiškai padengti gyvenimo senjorų kvartale išlaidas. Tai reiškia, kad visa pensija lieka kitų senjorų poreikiams, o tai pagerina gyvenimo kokybę ir pašalina streso lygį, kai reikia rūpintis, kaip sumokėti komunalinius mokesčius, mokesčius ir kitus finansinius įsipareigojimus.

5. Apibendrintas tikslinės grupės interviu

Kiekvienas projekto partneris/šalis atrinko 8-10 suinteresuotųjų šalių (iš viso apie 40 suinteresuotųjų šalių), kurios dalyvavo nacionalinėse tikslinėse grupėse, siekdamos 3 tikslų:

- 1) Ištirti iššūkius, su kuriais šiuo metu susiduria skirtingos kilmės socialiniai verslininkai, siekiant patvirtinti arba pakoreguoti trūkumų analizę.
- 2) Aptarti įgūdžius ir kompetencijas, kurių trūksta studentams, dėstytojams, mokslininkams ir socialinės srities praktikams, kalbant apie socialines inovacijas ir socialinį verslumą. Taip elgdamiesi galime geriau nustatyti sudedamąsias dalis ir atitinkamą turinį, kurį reikia parengti mokymo programai.
- 3) Nustatyti suinteresuotąsias šalis, kurios nori dalyvauti (kartu) kuriant ir (arba) peržiūrint mokymo programą ir (arba) mokymo platformą.

5.1 Duomenys

- Interviu data: 2022 m. rugsėjo 7 d.
- Interviu vyko internetu
- dalyvavo 8 respondentai, iš jų 1 socialinių mokslų pedagogas, 1 socialinių mokslų tyrėjas, 1 socialinių inovacijų / verslumo praktikas ir 5 tradicinių organizacijų praktikai

5.2 Pagrindinės išvados

5.2.1 Ką reiškia socialinės inovacijos ir verslumas

Dauguma dalyvių socialines inovacijas ir socialinį verslą siejo su visuomenės problemų sprendimu. Diskusijų metu taip pat buvo įvardyti į ateitį orientuoti pokyčiai.

5.2.2 Nustatyti sėkmės veiksniai

Svarbiausias dalyvių įvardytas veiksnys buvo finansinis veiksnys, kuris lemia projekto sėkmę. Daugiau nei pusė dalyvių taip pat nurodė tinklus kaip svarbų projekto sėkmę lemiantį veiksnį. Respondentų nuomone, asmenybė taip pat gali turėti teigiamos įtakos projektų klestėjimui. Be viso to, kelių dalyvių nuomone, sėkmingo projekto egzistavimas neįsivaizduojamas be teisinės bazės, išsilavinimo ir savo organizacijos. Galiausiai buvo paminėti ir kiti klestėjimą lemiantys elementai – bendradarbiavimas, rinka, parama.

Co-funded by
the European Union

5.2.3 Nustatytos kliūtys

Dauguma dalyvių nurodė, kad finansinė sistema gali būti kliūtis įgyvendinant projektą. Politika ir tinklas taip pat buvo įvardyti kaip labai svarbūs veiksniai, kurių nebuvimas trukdo įgyvendinti projektą ir sukelia papildomų problemų. Maždaug pusė dalyvių kaip galimas papildomas kliūtis projektui įgyvendinti nurodė teisinę sistemą ir asmenybę. Vienam dalyviui buvo svarbu nepamiršti švietimo veiksnio kaip kliūtis, kurios nebuvimas būtų kliūtis projekto įgyvendinimui. Galiausiai buvo paminėtos dar kelios kliūtys, trukdančios sėkmingai įgyvendinti projektą, – laiko trūkumas rezultatams parodyti ir profesionalių rekomendacijų stoka.

5.2.4 Socialinėms inovacijoms ir (arba) verslumui reikalingi įgūdžiai ir kompetencijos

Dauguma dalyvių nurodė, kad socialiniams darbuotojams svarbios teisinės ir finansinės kompetencijos. Empatija, kūrybiškumas, kritinis mąstymas ir lyderystė taip pat yra svarbūs. Norint būti novatoriškesniems / verslesniems, taip pat reikia nepamiršti tokių kompetencijų, kaip nestandartinių sprendimų paieška. Galiausiai, gebėjimą dirbti komandoje ir verslumą dalyviai taip pat įvardijo kaip labai svarbias kompetencijas.

5.3 Baigiamosios pastabos

Pasak tikslinės grupės diskusijų dalyvių, šiuo metu vyksta daug gražių individualių iniciatyvų, tačiau socialinės iniciatyvos neveikia. Kita vertus, jos veikia bendradarbiaujant, mobilizuojant, sutelkiant kuo daugiau organizacijų bendram tikslui. Tai ir yra socialinių inovacijų esmė. Dalyvių nuomone, svarbu sutelkti dėmesį į kuo didesnę mobilizaciją kuriant gerovę, iš kurios išplauks vis didesnis tvarumas. Taip pat svarbu kurti naują turinį, bet nedubliuoti jo, o kurti pridėtinę vertę visuomenei. Asmeninės ambicijos taip pat svarbios siekiant esminių pokyčių gerovės sektoriuje.

6. Literatūros sąrašas

Bekkers, V.J.J.M, Edelenbos, J., Nederhand, J., Steijn, B., Tummers, L. & Voorberg, W. 2014. The social innovation perspective in the public sector: Co-creation, self-organization and meta-governance. Edelenbos, J., Bekkers, V. & Steijn, b. (editors). *Innovation in the public sector: linking capacity and leadership. Second revised edition*. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/281835999_The_Social_Innovation_Perspective_in_the_Public_Sector_Co-Creation_Self-Organization_and_Meta-Governance

European Commission. 2016. *EU programme for Employment and Social Innovation (EaSI)*. Prieiga per internetą: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1081>

Evrópusambandið. 2013. *Guide to Social innovation. EU - regional and urban policy*. Lúxemborg: Evrópusambandið Prieiga per internetą: https://ec.europa.eu/regional_policy/newsroom/detail.cfm?id=597

European Commission. 2015. *The social business initiative of the European Commission*. Lúxemborg: EU. Prieiga per internetą: file:///C:/Users/stefa/Downloads/sbi-brochure-web_en.pdf

European Commission. 2020. *Social enterprises and their ecosystems in Europe, comparative synthesis report*. Authors: Carlo Borzaga, Giulia Galera, Barbara Franchini, Stefania Chiomento, Rocío Nogales and Chiara Carini. Lúxemborg: European Commission. Prieiga per internetą: <https://europa.eu/!Qq64ny>

European Commission. 2017. *Social Innovation as a Trigger for Transformation – The Role of Research*. Prieiga per internetą: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a7b4de0a-1070-11e8-9253-01aa75ed71a1/language-en>

European Commission & OECD. 2018. *The better entrepreneurship policy tool, improve your inclusive or social entrepreneurship policies*. Prieiga per internetą: <https://betterentrepreneurship.eu/>

European Union. 2020. *Social innovation: inspirational practices supporting people throughout their lives*. Prieiga per internetą: <https://www.euskadi.eus/dokumentazioa/2021/social-innovation-inspirational-practices-supporting-people-throughout-their-lives-european-union-2020/web01-sedeeep/eu/>

Fougère, M., Segercrantz, B. & Seeck, H. 2017. *A critical reading of the European Union's social innovation policy discourse: (Re)legitimizing neoliberalism*. Organization Vol 24(6) 819-843.

Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1177/1350508416685171>

Huglgård, L. & Ferreira, S. 2019. *Social innovation and public policy*. Social innovation Atlas.

Prieiga per internetą: https://www.socialinnovationatlas.net/fileadmin/PDF/volume-2/01_SI-Landscape_Global_Trends/01_04_SI-and-Public-Policy_Hulgard-Ferreira.pdf

Social innovation for Youth SE4Y. 2022. Prieiga per internetą:

<https://socialentrepreneurshipforyouth.com/>

Soule, S.A., Malhotra, N. & Clavier, B. 2021. *Defining Social Innovation*. Stanford Graduate School of Business. Prieiga per internetą:

<https://www.gsb.stanford.edu/experience/about/centers-institutes/csi/defining-social-innovation>

Syed, F., Shah, S.H., Waseem, Z. & Tariq, Adeel. 2021. *Design Thinking for Social innovation: A Systematic literature review & Future research direction*. Proceedings of 1st International Conference on Business, Management & Social Science (ICBMAS) 2021. Prieiga per internetą:

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3916835

UNAI – United National Academic Impact. 2022. *Fostering Innovation and Creativity for Social Change*. Sameinuðu þjóðirnar. Prieiga per internetą:

<https://www.un.org/pt/node/134336>

UNICEF. 2018. *Social innovation curriculum*. Prieiga per internetą:

<https://www.unicef.org/innovation/media/12751/file>

Lietuva

Informacinės visuomenės plėtros komitetas. 2008. *Lietuvoje baigtas kurti viešosios interneto prieigos tinklas*. Prieiga per internetą: <https://ivpk.lrv.lt/lt/naujienos/lietuvoje-baigtas-kurti-viesosios-interneto-prieigos-tinklas>

Eriksonas, L., Gečienė, I., Nevinskaitė, L., Tauraitė-Kavai, E. ir Žvinklienė, A. 2015. *Inovacijų tinklų kūrimasis Lietuvoje: atvejų studijos*. Vilnius: Lietuvos socialinių tyrimų centras, Socialinių inovacijų institutas, 2015. 200 p. ISBN 978-609-95786-1-3. Prieiga per internetą:

<http://www.sii.lt/failai/files/Publikacijos/Inovaciniai%20tinklai.pdf>

Geryba, L. 2020. *Socialinių inovacijų plėtros barjerų įveikimo būdai Lietuvoje*. Magistro baigiamasis darbas. Kauno technologijos universitetas, Kaunas.

Co-funded by
the European Union

Socialinių inovacijų institutas. S.a. *Socialinės inovacijos*. Prieiga per internetą:
<http://www.sii.lt/socialines-inovacijos.htm?lid=1>

Investuok Lietuvoje. 2020. *Inovacijų politika Lietuvoje ir būtini pokyčiai*. Prezenciacija. Prieiga per internetą: <https://www.lb.lt/uploads/documents/files/Mantas%20Katinas.pdf>.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija. 2008. *Geroji praktika. 1 priedas*. Prieiga per internetą:
https://socmin.lrv.lt/uploads/socmin/documents/files/pdf/590_npsasas_1p_2008.doc

Rastenytė, M. *Socialinių inovacijų įgyvendinimo vertinimas Lietuvoje*. Lietuvos Aidas: Aktualijos. Prieiga per internetą:
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:rXnaUldHSC4J:https://www.aidas.lt/lt/aktualijos/article/26360-10-16-socialiniu-inovaciju-igyvendinimo-vertinimas-lietuvoje+&cd=3&hl=en&ct=clnk&gl=lt>

Socialinis verslas. *Gerieji pavyzdžiai*. Prieiga per internetą:
<https://www.socialinisverslas.lt/gerieji-pavyzdžiai/>

Socialinis projektas „Orūs namai“. Prieiga per internetą: <https://orusnamai.lt>

Vainorė, D. 2021. *Socialinių lyderių pusryčiuose: apie socialinių inovacijų visumą ir balansą*. Prieiga per internetą: https://www.linkedin.com/pulse/socialiniu-lyderiu-pusryčiuose-apie-inovaciju-visuma-ir-kriukelyte/?trk=read_related_article-card_title

Vilniaus universitetas. 2021. *Socialinės inovacijos ir socialinis verslas: kodėl negalima dėti lygybės ženklų?* Vilniaus universitetas: naujienos. Prieiga per internetą:
<https://naujienos.vu.lt/socialines-inovacijos-ir-socialinis-verslas-kodel-negalima-deti-lygybes-zenklo/>

Daugiau informacijos ir kontaktiniai duomenys

www.welfareproject.eu

